

Az európai közigazgatás és a digitalizáció

Absztrakt

Jelen tanulmány középpontjában a digitális átalakulás és a közigazgatás kapcsolata áll. A digitalizációra vonatkozó általános meghatározásokra és célkitűzésekre építve vizsgálja meg a szerző az európai közigazgatás, az Európai Közigazgatási Tér(ség) jelenségét. A publikáció utolsó részében bemutatásra kerül a magyar (elektronikus) közigazgatás helyzete és megítélése.

Kulcsszavak: digitalizáció, közigazgatás, mesterséges intelligencia

Bevezetés

Az utóbbi két-három évtizedben komoly súlyponteltolódás figyelhető meg az elektronikus kommunikációs eszközök irányába. A hatás, a digitalizáció áthatja életünk valamennyi szegmensét, így a gazdasági-társadalmi kapcsolatainkat, magán- és közjogi jogviszonyainkat egyaránt. Megfigyelhetjük, hogy a privát szféránkban jellemzően mindenféle aggályunkat mellőzve alkalmazzuk az online tér adta lehetőségeket, szemben a közigazgatás által nyújtott szolgáltatásokkal. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy egyelőre e tekintetben az elektronikus közigazgatás még mindig el van maradva a többi területhez képest. A kérdés az, hogy mi állhat a „mellőzöttség” hátterében. Miért nem preferáljuk a közigazgatási, a hatósági ügyeink intézésekor az elektronikus út igénybevételét annak ellenére, hogy az ügyfélkapu-regisztráció lehetősége már hosszú évek óta adott, és kezelhetősége meglehetősen egyszerű. A vezető indok vélhetően az ügyfelek részéről megnyilvánuló bizalmatlanság az új típusú ügyintézési móddal szemben, ragaszkodva az ügyintéző és az ügyfél személyes kapcsolatán alapuló folyamatokhoz, a megszokott, papíralapú módszerhez. A bizalom fokozása érdekében alapvető kritérium a társadalom (be)fogadóképessége, nyitottsága, személyi és technikai felkészültsége, valamint a normatív háttér részletes megalkotása.

¹ Tudományos munkatárs, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Európai Köz- és Magánjogi Tanszék (e-mail: striho.krisztina@uni-nke.hu).

Jelen tanulmányban görcső alá vesszük a digitalizációs folyamat alapjait és lényegi vonásait, majd erre alapozva ismertetjük az Európai Unió vonatkozó szabályozáspolitikáját (digitális egységes piac, Digitális Európa Program). Végül áttekintjük a hazai közigazgatás és a virtuális tér kapcsolatát.

A digitalizációról általában

Napjainkra a digitalizáció egy meglehetősen divatos és gyakran használt kifejezéssé vált. A digitalizáció valójában egy informatikai művelet, amely során az analóg adatokat alakítják át. A digitalizáció alapja a műszaki háttér robbanásszerű fejlődése és a különböző elektronikus kommunikációs eszközök megjelenése, elterjedése. A dinamikus technológiai-technikai fejlődésnek köszönhetően előtérbe került az információ, hiszen a kiemelt eszközök segítségével határtalan mennyiségű adat, információ osztható meg egyidejűleg számtalan címzett személlyel. A digitalizáció begyűrűzött az élet minden területére, hatással van valamennyi szektorra és ágazatra, a közjogi és a magánjogi jogviszonyokat egyaránt érinti. Az említett átalakulás összességében és globálisan a társadalmat is érinti, jól tükrözi ezt az információs társadalom megjelölés. A kifejezés a múlt század derekán, 1961-ben jelent meg a japán társadalomtudományban egy beszélgetés során, az angol változata pedig közel tíz év múlva született meg.² Az információs társadalom mintegy két évtizeden keresztül tényleges meghatározás nélkül, más szavak (például a tudástársadalom) szinonimájaként volt használatos a posztindusztriális társadalom leírására. Az 1980-as évektől figyelhető meg az elméleti aspektussal karöltve a gyakorlati oldal (mint stratégiai irány) megjelenése. A következő jelentős állomásnak tekinthetjük a Martin Bangemann nevéhez köthető jelentést. Az Európai Tanács 1993 végén felkért egy szakértői csoportot az információs társadalommal összefüggő prioritások és feladatok meghatározására. A csoport vezetésére az Európai Bizottság illetékes biztosát, Martin Bangemannt jelölték ki. A munka eredményeként 1994. május 26. napján publikálták a Bangemann-jelentés néven közismertté vált, *Európa és a globális információs társadalom* című szakmai anyagot.³ Az 1994-es Bangemann-jelentés a definíció leszűkítését eredményezte, mivel elsősorban a számítástechnikával és a hírközléssel összefüggésben tárgyalja a kérdéses intézményt. A Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács is foglalkozott a kérdéssel, állásfoglalása szerint indokolatlan az említett két területre történő korlátozás tekintettel arra, hogy a tár-

² Z. Karvalics László: Információs társadalom – mi az? Egy kifejezés jelentése, története és fogalomkörnyezete. In Pintér Róbert (szerk.): *Az információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. Budapest, Gondolat – Új Mandátum, 2007. 29–30.

³ Lapsánszky András (szerk.): *Közigazgatási jog I. Az e-közigazgatás szakigazgatási alapjai*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016. 2.2. pont.

sadalom minden egyes alegységére kiterjed a vizsgált jelenség.⁴ Kiemeljük, hogy a fogalom megjelenése önmagában még nem eredményez gyakorlati változást, hiszen a társadalmak ez irányú átszerveződése egy másik kérdés. Az Amerikai Egyesült Államok már az 1960-as évek elején, Japán mintegy bő évtizeddel később, Európa úttörői az 1970-es évek végén, Ázsia „kistigrisei” pedig az 1990-es évek elején váltak információs társadalommá. Hazánk csak az ezredforduló tájékán csatlakozott az előbbi körhöz.⁵

Az információs társadalom meghatározására négy fő elmélet alakult ki, amelyek alapvetően a követői által kiemelt domináns elem(ek) köré szerveződtek: ezek a robbanásszerű műszaki háttér fejlődésére épülve a társadalmi, a gazdasági szükségletek és igények, az információáradat és végül ezek együttes jelenléte.

Az információ-központúságot képviselők szerint a rohamos és látványos, sok esetben követhetetlen ütemű fejlődésnek köszönhetően rövid idő alatt óriási mennyiségű információ osztható meg széles körben. Az informatív adattartalom felértékelődött napjainkra, az egyes élethelyzetekben, jogviszonyokban, jogviták rendezése során elengedhetetlen a szükséges információ beszerzése, kiszűrése. Központi elemmé vált az információ.

A társadalomelméleti megközelítést vallók szerint az említett folyamat a társadalommal szemben is komoly elvárást támaszt, hiszen mind a jogalkalmazónak,⁶ mind a jogalkotónak felkészülten kell fogadnia ezen változásokat. Az említett változások komoly kihívás elé állítják a jogalkotót is, hazai és nemzetközi szinten egyaránt.

A gazdaságelméleti nézet szerint a hangsúly a gazdasági folyamatokra tevődik át, hiszen a gazdasági és egyben a kereskedelmi folyamatok jelentős strukturális változása figyelhető meg. A kommunikáció, a jogügyletek színtere egyre inkább az online térbe tolódik el.

A komplex megközelítés alapján helytelen az egyes tényezőket külön-külön szemlélteni, hiszen azok egymást befolyásolva, egymással kölcsönhatásban vannak jelen.⁷

Jelen tanulmány szerzője az utóbbi nézettel tud maximálisan azonosulni, hiszen a kiemelt körülmények valóban egymásra épülnek, a visszacsatolás és az alkalmazás során kölcsönösen újabb és újabb korszerűsítésre, módosításra kényszerítve az egyes tényezőket, szereplőket.

Vizsgálódásunk középpontjában a digitalizáció és annak a közigazgatásra, a közigazgatási jogra gyakorolt hatása áll. Érdekes jelenség, hogy míg a civilisztika területén látványos és nagy általánosságban elfogadott az elektronikus kommuni-

⁴ A Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács álláspontja az „információs társadalom” értelmezéséről. *Információs Társadalom*, 6. (2006), 3. 7–9.

⁵ Z. Karvalics (2007): i. m. 39–40.

⁶ Jelen esetben tágan értelmezzük a jogalkalmazót, így az egyes emberek hétköznapijain során történő jogalkalmazástól kezdve a hatósági és a bírósági jogalkalmazást is ideértjük.

⁷ Strihó Krisztina: *Az elektronikus kereskedelem. A kereskedelem digitalizációjának alapvetései*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 43–66.

kációs eszközök jelenléte és alkalmazása, addig a közigazgatás területéről ez nem mondható el. A bizalmatlanság csökkentésében jelentős szerepe lehet a jogalkotónak, a folyamatos és közérthető tájékoztató anyagoknak, képzéseknek. A jogalkotó részéről határozottan jelen van az elektronikus közigazgatás támogatása, azonban a jogalkalmazók jellemzően sokkal bizalmatlanabbak az online megoldásokkal szemben. Fontos azonban megjegyezni, hogy az elektronikus úttal szembeni aggályok sokkal inkább a közsféra területén mutatkoznak meg, szemben a privát szféránkkal. Mindenféle kétkedés nélkül kötünk napi rendszerességgel adásvételi szerződést a virtuális térben, aktívan követjük a közösségi platformokat,⁸ sokan gyakorlatilag ezen felületeken élik a mindennapjaikat, akár a kiskorú gyermekeik félmeztelen fotóinak feltöltésével, más ismerősök fényképeinek a közzétételével (jellemzően azok hozzájárulása nélkül) stb.

A digitalizáció az Európai Unió szabályozáspolitikáját is jelentősen befolyásolja, az erre vonatkozó ismereteket a következő pontban tekintjük át.

A digitális egységes piac

Az Európai Bizottság vonatkozó közleményében foglaltak szerint a digitális egységes piac olyan piac, amelyben biztosított a négy szabadság teljes körű érvényesülése, így az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása. A digitális egységes piac alapvető feltétele a jogkövető magatartás, különösen a fogyasztóvédelmi és az adatvédelmi szabályok önkéntes betartása, továbbá biztosítandó mind az egyének, mind a vállalkozások számára, hogy az internetes tevékenységeiket tisztességes versenyfeltételek mellett végezhessék.⁹

A digitális egységes piac (*Digital Single Market*) az Európai Unió egységes belső piacának egy markáns részét képezi, amelynek egy tág és egy szűk tartalmú értelmezése különböztethető meg. Tág értelemben a digitális egységes piac az Európai Unió belső piacának mindazon szegmensét felöleli, amelynek hatása kiterjed a digitalizáció által érintett, *de facto* szinte minden területre.

Az Európai Unió gazdaságának és társadalmának digitalizálódási mértékét valamennyi tagállamra kiterjedően a DESI (*Digital Economy and Society Index*) mutatja meg. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő szám öt dimenzió alapján vizsgálja az Európai Unió tagállamainak digitális fejlettségi szintjét, nevezetesen

⁸ Honfitársaink legalább 80%-a használja az internetet hetente minimum egy alkalommal, és közülük a nagy többség, mintegy 86%-uk használ közösségi hálózatokat is. Lásd: Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara: DESI 2020: az Európai Bizottság új jelentése a tagállamok digitális fejlettségéről. *Zmkik.hu*, (é. n.).

⁹ Angyal Zoltán: Úton a digitális egységes piac felé. *Miskolci Jogi Szemle*, 15. (2020), 3. különszám. 5.

a hálózati összekapcsoltság (*connectivity*), a humán tőke (*human capital*), az internetes szolgáltatások használata (*use of internet services*), a digitális technológiák integráltsága (*integration of digital technology*), végül a digitális közszolgáltatások (*digital public services*) elterjedtsége figyelembevételével.

Hazánk a 22. helyet foglalja el a DESI index alapján azzal, hogy az európai uniós átlag a 15. helyen található (valamivel az 50%-ot meghaladva), így Magyarország gyakorlatilag a 21. a sorban (kicsivel az 50% alatti eredménnyel). A lista élén Finnország áll 70% feletti értékkel, míg a sor végén Bulgária található 40% alatti mutatójával.¹⁰

Valamivel 60%-ot meghaladó teljesítményével Észtország a 7. helyen áll annak ellenére, hogy nevezett tagállam élen jár a virtuális identitás és az e-állampolgárság definiálásával.¹¹ A digitális állampolgárság intézményét első körben belföldön vezették be 2010-ben, majd négy évvel később, 2014-ben megnyílt a lehetőség más nemzetek polgárai előtt is. Az e-állampolgárságot bárki igényelheti elektronikusan egy e célból üzemeltetett weboldalon,¹² azzal, hogy a kérelmező nem automatikusan szerzi meg a virtuális identitást. Az észt nemzetbiztonsági vizsgálaton sikerrel túljutó személy egy csomagot kap, amelynek részeként e-személyi igazolványt, USB által a számítógéphez csatlakoztatható kártyaolvasót és a használathoz szükséges PIN-kódot kap. Az észt modell irányadó rendelkezései alapján *de iure* tehát nem keletkeztet állampolgársági jogviszonyt a virtuális identitás.

A digitális egységes piac szűk tartalmú megközelítése alapján az kizárólag az elektronikus kereskedelemre vonatkozó rendelkezéseket, törekvéseket és jogintézményeket foglalja magában. Ez utóbbi meghatározás a témánk szempontjából irreleváns, így annak részletes ismertetését mellőzzük.

A következőkben megvizsgáljuk, hogy az Európai Unió digitális egységes piaci stratégiáján belül hol foglal helyet a közigazgatás.

A digitális egységes piaci stratégia

Az *Új kezdet Európa számára: a munkahelyteremtés, a növekedés, a méltányosság és a demokratikus változás programja* című¹³ dokumentumban deklarálták a kiemelt feladatokat, feladatcsoportokat, így prioritásként fogalmazódott meg:

- új lendület a foglalkoztatásnak, a növekedésnek és a beruházásoknak;
- az összekapcsolt digitalizált egységes piac;

¹⁰ European Commission: *The Digital Economy and Society Index (DESI)* (2019).

¹¹ Virtuális állampolgárság – ez lehet a jövő digitális határlebontása az online térben? *Bankkártya.hu*, 2019. szeptember 20.

¹² Republic of Estonia E-Residency. *E-resident.gov.ee*, 2021.

¹³ Jean-Claude Juncker nyitóbeszéde. Strasbourg, 2014. július 15.

- egy ellenállóképes energiaunió és egy jövőbe mutató éghajlat-politika;
- megerősített iparon alapuló, mélyebb és méltányosabb belső piac;
- mélyebb és méltányosabb gazdasági és monetáris unió;
- észszerű és kiegyensúlyozott szabadkereskedelmi megállapodás az Egyesült Államokkal;
- a jogérvényesülés és az alapvető jogok kölcsönös bizalmon alapuló térsége;
- elmozdulás egy új migrációs politika felé;
- erősebb globális szereplő;
- a demokratikus változás uniója.

A második pontban szereplő célterület, az „összekapcsolt digitalizált egységes piac” a kiindulópontja a stratégiának. A kiemelt prioritás értelmében az elektronikus kommunikációs eszközök határtalan fejlődése adta lehetőségeket ki kell aknázni a gazdasági és társadalmi viszonyokban, a gazdaság növekedése, a munkahely-teremtés érdekében. „Az összekapcsolt digitalizált egységes piac létrehozásával akár 250 milliárd eurónyi növekedési többletet is elérhetünk a következő Bizottság mandátuma során, egy élénk tudásalapú társadalmat és több százezer új munkahelyet teremtve, főként a fiatal munkavállalók számára.”¹⁴ A kinyilatkoztatott elvek mentén a digitális egységes piaci stratégia az alábbi három pillérre épül:

„a) Az internetes termékek és szolgáltatások elérhetőbbé tétele az európai fogyasztók és vállalkozók számára – ehhez gyorsan meg kell szüntetni az internetes és a fizikai szegmens közötti legfontosabb különbségeket, vagyis a tagállamközi internetes tevékenység útjában álló akadályokat.

b) A digitális hálózatok és szolgáltatások fellendülését elősegítő feltételek megteremtése – ehhez nagy sebességű, biztonságos és megbízható infrastruktúrára és tartalom-szolgáltatásra, valamint az innovációt, a beruházást, a tisztességes versenyt és az egyenlő versenyfeltételeket biztosító szabályozási környezetre van szükség.

c) Az európai digitális gazdaság növekedési potenciáljának maximalizálása – ez az IKT-infrastruktúrába (információs és kommunikációs technológia) és a felhőalapú szolgáltatás, valamint a big data technológiákba, továbbá a kutatás-fejlesztésbe való beruházást igényel, amelynek révén növelhető az ipari versenyképesség, a közszolgáltatások színvonala, valamint a befogadás és a készségek és képességek szintje.”¹⁵

A felsorolt prioritások szorosan összekapcsolódnak, az azok keretében megjelölt feladatok végrehajtása egymást feltételezi, kölcsönösen függenek egymástól, így kizárólag komplexen kezelhetők és kezelendők. Az intézkedés végrehajtásának köszönhetően az egységes piacon megszűntek a roamingdíjak, megvalósult a digitális tartalmak határokon átnyúló szabad hordozhatósága, létrejött az egységes európai uniós adatvédelmi szabályozás, és az elektronikus kereskedelem területén

¹⁴ Jean-Claude Juncker 2014. július 15. napi nyilatkozata.

¹⁵ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Európai digitális egységes piaci stratégia.* COM(2015)0192 végleges (2015. május 6.).

megszűnt az indokolatlan, területi alapú tartalomkorlátozás. A jogalkotás területén számtalan rendelet és irányelv született, amelyek egy része az online megoldások bevezetését és alkalmazását hivatott elősegíteni. Az online térre vonatkozó generális előírásokat tartalmaz például az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/302 rendelete a belső piacon belül a vevő állampolgársága, lakóhelye vagy letelepedési helye alapján történő indokolatlan területi alapú tartalomkorlátozással és a megkülönböztetés egyéb formáival szembeni fellépésről, valamint a 2006/2004/EK és az (EU) 2017/2394 rendelet, továbbá a 2009/22/EK irányelv módosításáról (Geoblocking rendelet). Az utóbbi csoportba tartozik például az Európai Parlament és a Tanács 254/2014/EU rendelete a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó, többéves fogyasztóvédelmi programról és az 1926/2006/EK határozat hatályon kívül helyezéséről; valamint az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről. A közigazgatási vonatkozású szabályok közül kiemeljük továbbá a Tanács (EU) 2019/2026 végrehajtási rendeletét a 282/2011/EU végrehajtási rendeletnek az elektronikus felület használata által elősegített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás, valamint a nem adóalanyok részére szolgáltatásokat nyújtó, termékek távértékesítését végző és egyes belföldi termékértékesítéseket végző adóalanyokra vonatkozó különös szabályozások tekintetében történő módosításáról.

Az Európai Bizottság az általa jegyzett félidős értékelésében (2017) három olyan területet jelöl meg, amelyek erősítése továbbra is szükséges és indokolt, nevezetesen az európai adatgazdaságot, a kiberbiztonsággal szembeni potenciális kihívásokat és az online platformok térnyerését.¹⁶

Az Európai Bizottság 2018. június 6. napján publikálta a Digitális Európa Programra vonatkozó javaslatát, amely a vonatkozó rendelet hatálybalépéseként 2021. január 1. napját jelölte meg.¹⁷ A Digitális Európa Programnak a 2021–2027 közötti időszakra történő létrehozásáról szóló rendeletben az alábbi fő célkitűzéseket deklarálták:

„– Az Unió nagy teljesítményű számítógépes (HPC) és adatfeldolgozási kapacitásainak kiépítése és megerősítése és széles körű elterjedésük biztosítása az olyan közérdekű területeken, mint az egészségügy, környezetvédelem és biztonság, valamint a vállalkozások, így a kkv-k körében.

– Alapvető mesterséges intelligenciához kötődő kapacitások, például adatforrások és algoritmuskönyvtárak létrehozása és megerősítése, ezek elérhetővé tétele minden vállalkozás, illetve közigazgatási szerv számára, valamint a tagállamokban meglévő

¹⁶ Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A digitális egységes piaci stratégia végrehajtásának félidős értékelése. Összekapcsolt digitális egységes piac mindenki számára.* COM(2017)0228 végleges (2017. május 10.).

¹⁷ Európai Bizottság: *Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Digitális Európa programnak a 2021–2027 közötti időszakra történő létrehozásáról.* COM(2018)434 végleges (2018. június 6.).

mesterségesintelligencia-tesztelési és -kísérleti létesítmények megerősítése és összekapcsolásuk szorgalmazása.

– Annak biztosítása, hogy az Európai Unió digitális gazdaságához, társadalmához és demokráciájához szükséges alapvető kapacitások létrejöjjenek és elérhetőek legyenek az Európai Unió közszféréja és üzleti vállalkozásai számára, valamint az Európai Unió kiberbiztonsági ágazata versenyképességének növelése.

– Annak biztosítása, hogy a jelenlegi és jövőbeli munkaerő könnyen el tudja sajátítani a korszerű digitális készségeket, nevezetesen a nagy teljesítményű számítástechnika, a mesterséges intelligencia és a kiberbiztonság területén, azáltal, hogy bárhol legyenek is, a diákok, friss diplomások és jelenlegi munkavállalók meg tudják szerezni és tovább tudják fejleszteni ezeket a készségeket.

– A digitális kapacitások, nevezetesen a nagy teljesítményű számítástechnika, mesterséges intelligencia és kiberbiztonság legjobb felhasználásának elterjesztése az egész gazdaságban, a közérdekű területeken és a társadalomban, ideértve az interoperábilis megoldások bevezetését a közérdekű területeken és a technológiához és know-how-hoz való hozzáférés biztosítását minden vállalkozás, különösen a kkv-k számára.”¹⁸

Jól látszik, hogy a program alapvetően öt terület kiemelésével támogat, finanszíroz kapcsolódó programokat, így a szuper-számítástechnika, a mesterséges intelligencia, a kiberbiztonság, a korszerű digitális készségek és tudás megszerzése, továbbá az elektronikus lehetőségek széles körben történő használata. A megfogalmazott prioritások jelzik, hogy az Európai Unió a digitális átállás, az online megoldások és a digitális ökoszisztéma kérdését komplex módon kezeli. Kiemelten megjelenik a digitalizáció általános elfogadásának és széles körben történő alkalmazásának igénye és annak támogatása. Fontos feladatként jelenik meg, hogy a társadalom nagy többsége képes legyen készségszinten alkalmazni az új technológiai vívmányokat, hangsúlyos továbbá a versenyképesség növelésének kérdése, végül a potenciális kihívások, nehézségek technikai és jogi kezelésének az igénye.¹⁹

Az állandó képviselők 2019. március 13. napján jóváhagyták a Digitális Európa Programról szóló megállapodást, amellyel egy európai uniós szintű új finanszírozási program támogatásáról döntöttek. A program végrehajtásával lényegében az Európai Unió gazdasági és társadalmi viszonyainak a digitalizációját segítik elő. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/694 rendelete (2021. április 29.) a Digitális Európa Program létrehozásáról és az (EU) 2015/2240 határozat hatályon kívül helyezéséről biztosítja a program 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó keretösszegét.²⁰ A rendeletben foglaltak értelmében az európai közigazgatások

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Digitális Európa Programnak a 2021–2027 közötti időszakra történő létrehozásáról.

¹⁹ A mesterséges intelligenciával kapcsolatban lásd Gombos Katalin et al.: A mesterséges intelligencia jogalkalmazási területen való hasznosíthatóságának alapjogi kérdései. In Török Bernát – Zódi Zsolt (szerk.): *A mesterséges intelligencia szabályozási kihívásai. Tanulmányok a mesterséges intelligencia és a jog határterületeiről*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021. 327–355. V. fejezet; valamint Simon Emese Réka: A mesterséges intelligencia kihívásai a szellemi tulajdon védelmének területén. In Smuk Péter (szerk.): *Társadalmi fenntarthatóság. Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok*. I. kötet. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 1819–1826.

²⁰ (EU) 2021/694 rendelet (1) bekezdés.

modernizációja elengedhetetlen a megjelölt prioritások hatékony teljesítése érdekében.²¹ Hangsúlyozzuk, hogy a hivatkozott európai uniós norma nem véletlenül említ európai közigazgatásokat, és nem európai uniós közigazgatást, mintegy utalva az irányadó szabályozáspolitikai elvekre. Ezzel a kérdéssel a következő pontban foglalkozunk részletesen.

Végezetül megemlíjtük az elemzett kérdéskörrel kapcsolatban, hogy a Tanács *Európa digitális jövőjének alakításáról* szóló következtetéseit megfogalmazó dokumentumában az európai uniós digitális stratégiával kapcsolatos álláspontját fejtí ki. A Tanács foglalkozik a konnektivitás, a digitális értékláncok, az e-egészségügy, az adatgazdaság, a mesterséges intelligencia kérdésével és az online platformokkal. Kiemeli az európai uniós szerv, hogy a Covid-19 okán kialakult helyzet megoldásában kulcsszerepe lehet és van az elektronikus kommunikációs eszközöknek, azok általános elfogadottságának és széles körű alkalmazásának.²²

Megjegyezzük, hogy a folyamat gyorsítása során a mesterséges intelligencia is segítséget jelenthet. A mesterséges intelligencia eszközei közül a gépi és a szakértői rendszer is sikerrel alkalmazható azzal, hogy az érdemi indokolást igénylő döntéseknél csak az utóbbi nyújthat megoldást.²³ Álláspontunk szerint a mesterséges intelligencia eszközei kizárólag megfelelő kontroll és előkészítés mellett alkalmazhatók, hiszen az automatikus döntéshozatal hatálya alá tartozó ügyek kivételével minden egyes ügy egyedinek minősül, és nem lehet minden egyes elemet előzetesen betáplálni, legalábbis nem biztos, hogy hatékony lenne.

Az európai közigazgatás – az európai közigazgatási jog

A 2021/694 európai uniós rendelet (51) bekezdése értelmében az európai közigazgatások modernizálása a digitális egységes piac sikeres végrehajtásának egyik fő prioritása. Nagyon fontos azt a tényt rögzítenünk, hogy az Európai Unió az alapító szerződesei értelmében az intézményi önállóság elve mentén működik, ennek megfelelően a tagországok állami berendezkedésének kérdése, valamint a közigazgatási rendszerük működése, működtetése nem tartozik a szabályozási tárgykörébe.²⁴

Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 4. cikk (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az 5. cikkel összhangban minden olyan hatáskör, amelyet a szerződések nem ruháztak az unióra, a tagállamoknál marad.

²¹ (EU) 2021/694 rendelet (51) bekezdés.

²² A Tanács (2020/C 202 I/01) következtetése.

²³ Lásd részletesen Fejes Erzsébet – Futó Iván: Mesterséges intelligencia a közigazgatásban – az érdemi ügyintézés támogatása. *Pénzügyi Szemle*, 66. (2021), 1. különszám. 24–51.

²⁴ Balázs István: A magyar közigazgatás az Európai Közigazgatási Térségben. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 7. (2019), 3. 68–85.

Az EUSZ 5. cikk (1) bekezdése szerint az unió hatásköreinek elhatárolására a hatáskör-átruházás elve az irányadó. Az uniós hatáskörök gyakorlására a szubszidiaritás és az arányosság elve az irányadó. Az arányosság értelmében az uniós intézkedés nem lépheti túl a szerződések céljainak eléréséhez szükséges mértéket. „Az arányosság elve szoros összefüggésben áll a szubszidiaritás elvével, a Lisszaboni Szerződéshez fűzött 2. Jegyzőkönyv e két jogelvi kérdést együtt rendezi.”²⁵ A hivatkozott cikk (3) bekezdésének első fordulata szerint a szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az unió szintjén jobban megvalósíthatók. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 197. cikke nevesíti az igazgatási együttműködés intézményét. Az elemzett területtel kapcsolatban is megjelenik, hogy az uniós jog tagállamok általi eredményes végrehajtását – ami az unió megfelelő működése szempontjából elengedhetetlen – közös érdekű ügynek kell tekinteni.²⁶ Az unió támogathatja a tagállamok azon erőfeszítéseit, amelyek az uniós jog végrehajtásához szükséges közigazgatási kapacitásaik javítására irányulnak. Az ilyen fellépés különösen az információk és a köztisztviselők cseréjének megkönnyítését, valamint a képzési programok támogatását foglalhatja magában. Az ilyen támogatás igénybevételére egyik tagállam sem kötelezhető. Az e célból szükséges intézkedéseket rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott rendeletekben az Európai Parlament és a Tanács állapítja meg, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen harmonizációját.²⁷ Az igazgatási együttműködésre vonatkozó szabályozás nem érinti sem a tagállamoknak az uniós jog végrehajtására vonatkozó kötelezettségeit, sem pedig a Bizottság előjogait és feladatait. A cikk nem érinti továbbá a szerződések azon egyéb rendelkezéseit, amelyek a tagállamok egymás közötti, illetve a tagállamok és az unió közötti igazgatási együttműködésről rendelkeznek.²⁸

A (köz)igazgatással (is) összefüggő rendelkezések közül kiemeljük továbbá az Európai Unió Alapjogi Chartájának vonatkozó szakaszait. A megfelelő ügyintézéshez való jog értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit az unió intézményei, szervei és hivatalai részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék.²⁹ A megfelelő ügyintézéshez való jog az uniós polgárokat megillető alapvető jogok körében kerül nevesítésre, amely magában foglalja a nyilatkozattétel jogát (minden olyan esetben, amikor az egyedi intézkedés hátrányosan

²⁵ Gombos Katalin: *Európai jog – Az Európai Unió közjoga*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021. 132.

²⁶ EUMSZ 197. cikk (1) bekezdés.

²⁷ EUMSZ 197. cikk (2) bekezdés.

²⁸ EUMSZ 197. cikk (3) bekezdés.

²⁹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikk (1) bekezdés.

érinti a jogalanyt), az iratbetekintés jogát (figyelemmel a mindenkor hatályos adatvédelmi és személyiségvédelmi szabályokra), az indokoláshoz való jogot (a másik oldalról: az eljáró szervet terhelő indokolási kötelezettséget).³⁰

A hivatkozott iratbetekintési részjogosítványt külön rendezték a charta következő cikkében, a dokumentumhoz való hozzáférés jogaként.³¹ Ez utóbbi alapvető jog alapján bármely uniós polgár, valamint valamely tagállamban lakóhellyel, illetve létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személy jogosult hozzáférni az unió intézményeinek, szerveinek és hivatalainak dokumentumaihoz, függetlenül azok megjelenési formájától.

A megjelölt rendelkezésekből egyértelműen látszik, hogy nem beszélhetünk európai uniós közös szabályozás hatálya alá tartozó közigazgatásról vagy közigazgatási jogról. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a négy alapszabadság érvényesülése és általánosságban az Európai Unió által megfogalmazott célkitűzések elérése, továbbá a digitalizációs megoldások bevezetése, hatékony alkalmazása érdekében elengedhetetlen egyfajta kooperáció a tagállami közigazgatások tekintetében. Megfigyelhetjük, hogy „[...] a gyakorlatban szinte folyamatos a tagországi közigazgatási anyagi és eljárási jogot érintő uniós jogalkotás”.³²

Az eddig leírtak ellenére a szakirodalom említést tesz az európai közigazgatásról³³ és az Európai Közigazgatási Tér jelenségéről is.

Az európai közigazgatási jog szűk tartalmú megközelítése szerint e körbe kizárólag az Európai Unió joganyagának a közigazgatási jogként minősíthető része tartozik.³⁴

„Az európai (köz)igazgatási jog az Európai Unió intézményeinek (köz)igazgatási cselekvésére vonatkozó alapelveket és jogszabályokat foglalja magában, így különösen a (köz)igazgatási eljárásra, a közösségi hatóságok szervezetére és működésére, valamint a (köz)igazgatás cselekvése során az egyének jogait védőkre vonatkozókat, ideértve a jó (köz)igazgatás sztenderdjeit meghatározókat is. Az európai (köz)igazgatási jog forrásai az írott jog, a szokásjog és az általános jogelvek, továbbá a bírói alkotta jog is.”³⁵

Kiemeljük, hogy az Európai Unió intézményei³⁶ általánosságban nem tekinthetők közigazgatási szerveknek. A tágabb változat alapján az Európai Unió jogát és a tagállami közigazgatási normát összekötő rendelkezések is a hatálya alá tartoznak.³⁷

³⁰ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikk (2) bekezdés.

³¹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 42. cikk.

³² Balázs (2019): i. m. 8.

³³ Lásd részletesen például Szegedi László: *Az európai közigazgatás fejlődése és szabályozása*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2018.

³⁴ Balázs István: Az európai közigazgatási jog és a közigazgatás értelmezéséről. In *A hazai és az uniós közigazgatási eljárásjog aktuális kérdései*. Budapest, Pázmány Press, 2015. 5.

³⁵ Balázs (2019): i. m. 13.

³⁶ Az Európai Unió intézményrendszerével kapcsolatban lásd Gombos (2021): i. m. 143–228.

³⁷ Balázs (2015): i. m. 5.

Az európai közigazgatásnak három csoportját különbözteti meg a szakirodalom, nevezetesen a közvetlen igazgatást, a közvetett igazgatást és a közös/együttes igazgatást.³⁸ Európai uniós viszonylatban közvetlen igazgatásnak minősül az unió szervei által végzett valamennyi közigazgatási tevékenység. A közvetett igazgatás fogalma alá tartozik az Európai Unió szempontjából valamennyi tagállam közigazgatása, míg az utolsó kategóriába sorolható az előbbi kettő által osztott módon végzett tevékenység, mint például a versenyjog.

Az európai közigazgatástól meg kell különböztetnünk az Európai Közigazgatási Tér(ség) fogalmát. Ez utóbbi alatt az Európai Unió igazgatási tevékenységét és a tagállami közigazgatások ez irányú ténykedését értjük.

Az eddig leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy az Európai Unió szabályozási kompetenciája nem terjed ki egy közös közigazgatási rendszer megteremtésére vagy akár a tagállami közigazgatások részletes rendezésére. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a kezdeti „távolságtartás” napjainkra oldódni látszik, hiszen önmagában a globalizáció, a dinamikus technológiai-technikai fejlődés, a digitális világ megköveteli az Európai Unió jelenlétét e területen is. A példának okáért a belső piac biztosítja az áru, a szolgáltatás, a tőke és a munkavállalók szabad mozgását az Európai Unió területén, amely folyamatok egy része egyértelműen közigazgatási jellegű (a vállalkozások működéséhez kapcsolódó hatósági engedélyezési folyamat, a határon átnyúló szolgáltatások, adásvételi szerződések vonatkozásában adózási kérdések merülnek fel stb.).

Megjegyezzük, hogy az Európai Bizottság két évtizeddel ezelőtt kiadott egy húsz tételt tartalmazó listát – megjelölve a vállalkozások által leginkább alkalmazott ügýtípusokat –, amelyeknek egy része határozottan (köz)igazgatási jellegű. A felsorolás között megtalálható tizenkét közigazgatási, közszolgáltatási ügýtípus is, mint például építési engedélyek vagy gépjárművel kapcsolatos ügýek intézése.³⁹

A következő pontban megvizsgáljuk, hogy hazánk hol tart ebben a folyamatban, a hazai közigazgatás digitális átállása megvalósult-e.

A magyar közigazgatás és az online tér

Az információs társadalom kiteljesítésének az előfeltétele valamennyi gazdasági és társadalmi viszony elektronizálása, ennek megfelelően és az Európai Unió által kiadott szakmai anyagokhoz igazodva a magyar kormányzat is komplexen kezeli a kérdéskört. A közigazgatás területét a Magyar Programban megfogalmazott célkitűzések és prioritások határozzák meg. Hangsúlyozott célkitűzésként jelenik meg

³⁸ Balázs (2019): i. m. 11.

³⁹ Czékmann Zsolt: *Információs társadalom és elektronikus kormányzat Magyarországon*. PhD-értekezés. Miskolc, Miskolci Egyetem ÁJK Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2016. 30.

a „jó állam” koncepciójának keretein belül a szolgáltató jellegű, ügyfélbarát közigazgatás kialakítása. A 2007–2013 közötti fejlesztési ciklust az EKOP (Elektronikus Közigazgatási Operatív Program) és az ÁROP (Államreform Operatív Program) fémjelezte, majd a 2014–2020-as ciklust a KÖFOP (Közigazgatás-fejlesztési Operatív Program). A hivatkozott programok a közigazgatás digitális átalakulásához szükséges feltételeket hivatottak biztosítani, nevezetesen az EKOP az informatikai fejlesztést, az ÁROP a kapcsolódó szervezetfejlesztéseket és képzéseket, végül a KÖFOP az adminisztratív terhek csökkentését, valamint a szolgáltató-ügyfélbarát működés elérését. Hazánk 2015 végén hirdette meg a Digitális Jólét Programot (DJP).⁴⁰ Az irányadó jogszabály értelmében a DJP a magyar társadalom és a magyar nemzetgazdaság digitális fejlődésének elősegítése, az infokommunikációs tárgyú fejlesztések összehangolása és a digitális oktatási fejlesztések hatékony végrehajtása érdekében működik. A Digitális Jólét Program 2.0 (DJP2.0) a digitális infrastruktúra, a kompetenciák, a gazdaság és a közigazgatás további fejlesztése érdekében került bevezetésre.⁴¹ A DJP2.0 lényegében négy prioritást határoz meg, így a digitális infrastruktúrák, a digitális kompetenciák, a digitális gazdaság és a digitális közigazgatás területét. Az utóbbi magában foglalja a közigazgatás digitalizációjával kapcsolatos feladatokat, valamint a közszolgáltatásban dolgozó személyek szükséges felkészítését, képzését.⁴² Célszerű meghatározni, hogy valójában mit is jelent az elektronikus közigazgatás, az elektronikus közigazgatási szolgáltatás.

Az e-közigazgatás (vagy más szóhasználattal az e-government) egy általános megjelölésnek tekinthető, hiszen felöleli a technikai-technológiai háttér fejlődésének köszönhetően kialakult új lehetőségeket, azok felhasználását a közigazgatásban, ezáltal teret nyitva a strukturális változásoknak, továbbá a szolgáltató jellegű közigazgatás kialakításának, működtetésének. Az Európai Unió által kimunkált definíció szerint az „eGovernment” az információtechnológia, az ezzel összefüggő szervezeti változások és új képességek kombinációjának alkalmazása a közigazgatásban.

Az elektronikus közigazgatási szolgáltatási terület fejlődésének hatására öt, egymásra épülő szintjét különbözteti meg a hazai szakirodalom, nevezetesen a jelenlét szintjét, az interakció szintjét, a tranzakció szintjét, a transzformáció szintjét és a targetizáció szintjét.⁴³ A jelenlét szintje statikus formában elérhető információk letöltésének lehetőségét biztosítja, mint például online felületen

⁴⁰ 2012/2015. (XII. 29.) Korm. határozat az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultáció (InternetKon) eredményei alapján a Kormány által végrehajtandó Digitális Jóléti Programjáról.

⁴¹ 127/2017. (VI. 8.) Korm. rendelet a Digitális Jólét Program végrehajtásával összefüggő egyes feladatokról, valamint a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökségről szóló 268/2010. (XII. 3.) Korm. rendelet módosításáról 1. §.

⁴² Tarpai Zoltán: Mi is az a DJP? Avagy röviden a Digitális Jólét Programról. *Jegyző és Közigazgatás*, 19. (2017), 6. 35.

⁴³ Simon Barbara – Budai Balázs: *Elektronikus-közigazgatási modernizáció*. Budapest, Nemzeti Köszolgálati Egyetem, 2015. 121–122.

történő tájékoztatás a kiválasztott menüpont egyszerű megnyitásával. A digitalizáció kezdetleges változata is komoly előrelépésnek tekinthető – különösen a hatékonyság mind a költségek, mind az ügyintézési idő tekintetében –, hiszen a jól tájékozott ügyfél eleve a hatáskörrel és az illetékességgel rendelkező szervet tudja felkeresni, a konkrét kérelméhez szükséges valamennyi irat, melléklet birtokában, „megspórolva” ezzel egy áttételt. Az interakció szintje már az elemi funkciók biztosítására is alkalmas, például elektronikusan letölthető űrlapok elérhetővé tételével, ez esetben az ügyfél már az otthonában ki tudja tölteni a megfelelő űrlapot. A tranzakció szintje a párbeszédet elérő fokozat, amely már biztosítja az első önkiszolgáló alkalmazások elérhetőségének a lehetőségét is. A tényleges igénybevétel azonban feltételezi az előzetes regisztrációt az ügyfelek részéről, jelen esetben az ügyfélkapu meglétét. A transzformáció szintje egy központi felület üzemeltetésével komplex szolgáltatás nyújtását jelenti, például a www.magyarorszag.hu oldal esetén. A targetizáció szintjének elérésével a proaktív szolgáltatások nyújtása előtt is megnyílik a lehetőség. Ez utóbbi kör részeként jelölhető meg az ügyfélkapus szolgáltatáshoz kapcsolódó utólagos szolgáltatás, amely alapján az ügyfél több alkalommal értesítést kap az ügyfélkapus tárhelyéhez kapcsolódó e-mail-címére az okmányai lejáratának idejéről, ezáltal az érvényességi idő meghosszabbításának esedékességéről időben értesül az ügyfél.⁴⁴ Ez igen praktikus és hasznos szolgáltatás akár a személyazonosításra alkalmas fényképes okmányok, akár a gépjármű műszaki engedélyének érvényességi ideje tekintetében.

Az elektronikus közigazgatás egy általános megjelölés, amely gyakorlatilag a végrehajtó hatalmi ág egészére és annak a digitális megoldásaira utal, míg a tényleges eljárásokat az elektronikus ügyintézással tudjuk leírni. Az elektronikus ügyintézés jogforrásai közül mindenképpen ki kell emelnünk az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt (E-ügyintézési tv.) és az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendeletet. Közvetlenül alkalmazandó továbbá az Európai Parlament és a Tanács 2014. július 23-i 910/2014/EU rendelete a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályaon kívül helyezéséről (eIDAS rendelet), amely többek között definiálja az elektronikus aláírást és az elektronikus időbélyegzőt. Az alkalmazott informatikai rendszer és az adatvédelem okán külön nevesítjük az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényt. Jelen tanulmánynak nem célja valamennyi jogforrás felsorolása és elemzése, erre való tekintettel mellőzzük az ágazati, speciális rendelkezések megjelölését, egyéb hivatkozását.

⁴⁴ Strihó Krisztina: Az információs társadalom és az e-közigazgatás. In Papp Tekla (szerk.): *A jó állam aspektusai, perspektívái*. Szeged, Pólay Elemér, 2012. 89–90.

Zárógondolatok, avagy milyen hatást gyakorol a digitalizáció a közigazgatásra

A műszaki-informatikai eszközök, módszerek terén meglehetősen látványos és egyben dinamikus fejlődés szemtanúi lehetünk. Az újabb és újabb elektronikus eszközöknek köszönhetően az utóbbi időszakban elsődleges kommunikációs forrás és egyben nyilatkozattételi forma lett (legalábbis kezd előtérbe kerülni) az online út. A digitalizáció azonban nemcsak a magánjogi jogviszonyainkban jelenik meg, hanem a közigazgatásban is, kialakítva az elektronikus közigazgatást és azon belül lehetővé téve az online ügyintézés. Elektronikus közigazgatásnak minősül mindaz a jogviszony, amelynek legalább az egyik pólusán az állam, az állami szféra képviselőjében eljáró szerv, személy jelenik meg. Az elektronikus ügyintézés kategóriába kizárólag azon relációk tartoznak, amelyeknek az egyik alanya az állam képviselőjében eljáró szerv, személy (és nem magánjogi jogviszonyról⁴⁵ van szó).⁴⁶

A magyar közigazgatásban intézhető ügyek nagy része indítható és/vagy teljes egészében intézhető elektronikus úton, kivéve amikor az ügytípus sajátossága miatt kizárja ennek lehetőségét a jogalkotó. Bizonyos esetekben pedig kizárólag elektronikus úton nyújtható be a kérelem, a beadvány.⁴⁷ A fejlődésnek köszönhetően gyakorlatilag bármilyen ügy esetén elképzelhető az elektronikus út alkalmazása, azzal azonban, hogy bizonyos esetekben ez nem feltétlenül támogatandó, támogatható. Példának okáért elgondolkodtató, ha a házasulandó felek valamelyike nem kíván személyesen megjelenni a ceremónián, vagy az egyszerűsített honosítás esetén a magyar nyelvtudás ellenőrzése miatt indokolt a személyes megjelenés (technikailag kivitelezhető ugyan, de az esetleges visszaélések nem feltétlenül előzhetők meg és zárhatók ki teljeskörűen). Más eljárások során ugyan megoldható például az írásbeli nyilatkozattétel – akár elektronikus út alkalmazásával –, de az eset összes körülményére való tekintettel szükséges és indokolt lehet az ügyfél személyes „segítése” (a kérdések és az eljárás, az irányadó rendelkezések megfelelő elmagyarázásával).⁴⁸

Zárógondolatként megállapíthatjuk, hogy a digitalizáció lehetőség, kihívás és kényszer egyidejűleg mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó számára. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a közigazgatási folyamatok alapjaiban nem változnak meg, a módosítás az intézés módjára vonatkozik, tehát elsődlegesen eljárásjogi vonatkozásokra, ami alapján az ügyfelek online csatornákat vesznek igénybe a hatósági ügyeik bonyolításakor.

⁴⁵ Például egy ingatlan adásvétele.

⁴⁶ Lásd még Strihó (2012): i. m. 85–93.

⁴⁷ Gombos Katalin – Simon Károly László – Strihó Krisztina: *Kérdések és válaszok a jogról. Bevezetés a magyar jog alapjaiba*. Budapest, HVG-ORAC, 2021. 107.

⁴⁸ Az ügyfelek nem minden esetben rendelkeznek kép- és hangkapcsolat biztosításához szükséges technikai háttérrel, tudással.

The European Public Administration and the Digitization

Abstract

The study focuses on the connection between the digital transformation and the public administration. The author deals with the European public administration and the European Administrative Area on the basis of the priorities and the general definitions connected to digitization. The last substantive part of the study describes the state of the Hungarian electronic public administration and its judgement.

Keywords: digitization, administration, artificial intelligence

Irodalomjegyzék

- A Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács álláspontja az „információs társadalom” értelmezéséről. *Információs Társadalom*, 6. (2006), 3. 7–9.
- Angyal Zoltán: Úton a digitális egységes piac felé. *Miskolci Jogi Szemle*, 15. (2020), 3. különszám. 5. Online: www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/13819/3_angyalzoltan_t%C3%B6rdelt_jav.pdf
- Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Digitális Európa Programnak a 2021–2027 közötti időszakra történő létrehozásáról. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0434>
- Balázs István: A magyar közigazgatás az Európai Közigazgatási Térségben. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 7. (2019), 3. 68–85. Online: <https://doi.org/10.32575/ppb.2019.1.4>
- Balázs István: Az európai közigazgatási jog és a közigazgatás értelmezéséről. In *A hazai és az uniós közigazgatási eljárásjog aktuális kérdései*. Budapest, Pázmány Press, 2015. 13–29. Online: http://real.mtak.hu/31808/1/az_europai_kozigazgatasi_jog_es_kozigazgatasi_ertelmezeserol.pdf
- Czékmann Zsolt: *Információs társadalom és elektronikus kormányzat Magyarországon*. PhD-értekezés. Miskolc, Miskolci Egyetem ÁJK Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2016. Online: www.uni-miskolc.hu/~wwwdeak/czekmann_zsolt_ert.pdf
- Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Európai digitális egységes piaci stratégia*. COM(2015)0192 végleges (2015. május 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>
- Európai Bizottság: *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A digitális egységes piaci stratégia végrehajtásának felidős értékelése. Összekapcsolt digitális egységes piac mindenki számára*. COM(2017)0228 végleges (2017. május 10.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=COM%3A2017%3A228%3AFIN>
- Európai Bizottság: *Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Digitális Európa programnak a 2021–2027 közötti időszakra történő létrehozásáról*. COM(2018)434 végleges (2018. június 6.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0434>
- European Commission: *The Digital Economy and Society Index (DESI)* (2019). Online: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>
- Fejes Erzsébet – Futó Iván: Mesterséges intelligencia a közigazgatásban – az érdemi ügyintézés támogatása. *Pénzügyi Szemle*, 66. (2021), 1. különszám. 24–51. Online: https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_k_1_2
- Gombos Katalin – Gyuranecz Franciska Zsófia – Krausz Bernadett – Papp Dorottya: *A mesterséges intelligencia jogalkalmazási területen való hasznosíthatóságának alapjogi kérdései*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2021.
- Gombos Katalin: *Európai jog – Az Európai Unió közjoga*. Budapest, Wolters Kluwer, 2021.
- Gombos Katalin – Simon Károly László – Strihó Krisztina: *Kérdések és válaszok a jogról. Bevezetés a magyar jog alapjaiba*. Budapest, HVG-ORAC, 2021.
- Jean-Claude Juncker nyitóbeszéde. Strasbourg, 2014. július 15. Online: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/juncker-political-guidelines-speech_hu.pdf
- Jean-Claude Juncker 2014. július 15. napi nyilatkozata. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A52015DC0192>

- Lapsánszky András (szerk.): *Közigazgatási jog I. Az e-közigazgatás szakigazgatási alapjai*. Budapest, Wolters Kluwer, 2016.
- Republic of Estonia E-Residency. *E-resident.gov.ee*, 2021. Online: <https://e-resident.gov.ee/>
- Simon Barbara – Budai Balázs: *Elektronikus-közigazgatási modernizáció*. Budapest, Nemzeti Közszerkeleti Egyetem, 2015. Online: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Vhx7uMyV8jIJ:https://app.uni-nke.hu/meta/www/index.php/letoltes/index/496+&cd=12&chl=hu&ct=clnk&gl=hu>
- Simon Emese Réka: A mesterséges intelligencia kihívásai a szellemi tulajdon védelmének területén. In Smuk Péter (szerk.): *Társadalmi fenntarthatóság: Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok*. I. kötet. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 1819–1826.
- Strihó Krisztina: *Az elektronikus kereskedelem. A kereskedelem digitalizációjának alapvetései*. Budapest, Wolters Kluwer, 2020.
- Strihó Krisztina: Az információs társadalom és az e-közigazgatás. In Papp Tekla (szerk.): *A jó állam aspektusai, perspektívái*. Szeged, Pólay Elemér, 2012. 85–93.
- Szegedi László: *Az európai közigazgatás fejlődése és szabályozása*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2018.
- Tarpai Zoltán: Mi is az a DJP? Avagy röviden a Digitális Jólét Programról. *Jegyző és Közigazgatás*, 19. (2017), 6. 35–36.
- Virtuális állampolgárság – ez lehet a jövő digitális határlebontása az online térben? *Bankkártya.hu*, 2019. szeptember 20. Online: www.bankkartya.hu/hirkategoria/hirek/cikk/virtualis-allampolgarsag-ez-lehet-a-jovo-digitalis-hatarlebontasa-az-online-terben
- Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara: DESI 2020: az Európai Bizottság új jelentése a tagállamok digitális fejlettségéről. *Zmkik.hu*, (é. n.). Online: www.zmkik.hu/hu/europe-direct/cikkek/desi-2020-az-europai-bizottsag-uj-jelentese-a-tagallamok-digitalis-fejlettsagerol-112979
- Z. Karvalics László: Információs társadalom – mi az? Egy kifejezés jelentése, története és fogalomkörnyezete. In Pintér Róbert (szerk.): *Az információs társadalom. Az elmélettől a politikai gyakorlatig*. Budapest, Gondolat – Új Mandátum, 2007.